

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Юлія Сотнікова,

К.е.н., доцент кафедри соціальної економіки
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
Yuliia.sotnikova@gmail.com

Олексій Клизуб,

Аспірант кафедри соціальної економіки
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця,
ivashenko.mykola@hneu.net

Починаючи з 2014 року, а також після повномасштабного вторгнення РФ у 2022 році призвели до необхідності значного посилення системи соціального захисту громадян України. На сьогодні нагальною є проблема у сфері соціального забезпечення військовослужбовців, які тривалий час захищають незалежність та територіальну цілісність України.

Сучасне забезпечення соціального захисту військовослужбовців – це цілеспрямована системна діяльність держави і громадянського суспільства щодо забезпечення дієвості нормативно-правових актів, якими встановлені відповідні пільги, гарантії та компенсації військовослужбовцям у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби.

Задля регулювання соціального забезпечення військовослужбовців в Україні було прийнято велику кількість нормативно-правових актів, а саме Конституцією України, відповідними законами й іншими державними нормативно-правовими актами. Можемо визначити дві групи законів та інших нормативно-правових актів, які регламентують проблеми соціального захисту: загальні закони, які визначають державну політику та регулюють відносини у сфері соціального захисту; спеціальні законодавчі акти та підзаконні акти, які регламентують соціальний захист конкретного соціального прошарку – військовослужбовців і членів їхніх сімей, вирішення конкретних соціальних проблем [1].

До першої групи належить Конституція України, де у ст. 17 зазначено: «Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на

службі у Збройних силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей» [2].

До другої групи законів України належить досить велика кількість законодавчих актів, розроблених в Україні протягом останніх років. Серед цієї групи законів нормативно-правовим актом, який по праву вважається визначальним у сфері забезпечення соціального захисту військовослужбовців всіх військових формувань України, виступає Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Саме його положеннями визначені основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, встановлено єдину систему їх соціального та правового захисту, гарантовано в економічній, соціальній, політичних сферах сприятливі умови для реалізації кон-ституційного обов'язку військовослужбовців, щодо захисту вітчизни та врегульовано відносини у цій галузі [2]. Як зауважує П.П.Богущий, цей Закон містить не лише нормативне закріплення економічних, соціальних, політичних прав, свобод військовослужбовців, але й передбачає реальні механізми забезпечення таких прав і свобод [3, с. 7].

До інших законів, які регламентують питання соціального захисту військовослужбовців, можна віднести Закони України: «Про Збройні Сили України», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей», «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ, ветеранів Національної поліції і деяких інших осіб та їх соціальний захист», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Крім законів, серед інших нормативних актів можна виділити Укази Президента України («Про затвердження Положення про походження громадянами військової служби у Збройних Силах України»), а також постанови Кабінету Міністрів України: «Про організаційні заходи щодо застосування Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», «Про посвідчення на право користування пільгами членів сімей військовослужбовців, які загинули /померли/ чи пропали безвісти під час проходження військової служби», «Про порядок видачі посвідчення і вручення нагрудного знаку «Ветеран військової служби», «Про затвердження Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з

військовою агресією Російської Федерації проти України»; «Про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни»; «Про затвердження Порядку забезпечення санаторно-курортними путівками до санаторно-курортних закладів військовослужбовців, ветеранів війни, ветеранів військової служби, органів внутрішніх справ та деяких інших категорій осіб і членів їх сімей»; «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам, які мають право на пенсію відповідно до Закону України “Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб”, крім військовослужбовців строкової служби і членів їх сімей та прирівняних до них осіб»; «Про розмір і порядок виплати грошової компенсації військовослужбовцям Збройних Сил, Національної гвардії, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної прикордонної служби, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Державної спеціальної служби транспорту, Управління державної охорони та військовослужбовцям, відрядженим до Міністерства освіти і науки, Державного космічного агентства, за піднайом (найом) ними житлових приміщень»; «Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві»; «Про грошове забезпечення окремих категорій військовослужбовців та осіб начальницького складу»; «Про грошове забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб».

Також до інших нормативних актів належать накази Міністерства оборони України. Наприклад, «Про затвердження Положення про організацію в Міністерстві оборони України роботи з обчислення вислуги років для призначення пенсій військовослужбовцям і соціального забезпечення осіб, звільнених з військової служби у Збройних Силах України, та членів їх сімей»; «Про затвердження Порядку виплати військовослужбовцям Збройних Сил України підйомної допомоги»; «Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам», «Про затвердження Положення про Департамент соціального забезпечення Міністерства оборони України».

Висновки. Отже, важливим напрямком державної політики, який має стати центром уваги в період війни і після її закінчення – це соціальне забезпечення військовослужбовців та їхніх родин, а також підвищення статусу військовослужбовців у державі. Оскільки існуюча система соціального захисту потребує докорінної реорганізації. Необхідно створити чітку систему гарантій соціального (матеріального) забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей, забезпечити їх дотримання та виконання з боку держави, стимулювати тим самим громадян до військової служби. Адже сьогодні немає в Україні більш важливого завдання, ніж захист і забезпечення прав військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань,

котрі боронять наші кордони, суверенітет і цілісність нашої держави, які своєю мужньою боротьбою здійснюють ефективний захист Української держави та Українського народу. При цьому нормативно-правове врегулювання питань забезпечення соціального захисту військовослужбовців і членів їхніх сімей має наближатися до міжнародних стандартів, зокрема країн-членів НАТО.

Список використаних джерел

1. Пінчук С.Р., Письменна О.П. Покращення соціального і правового захисту військовослужбовців Збройних сил України як запорука формування професійного війська. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. № 60. С. 83-89.

2. Конституція України. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-i> (дата звернення 25.08.2024 р.).

3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 12.12.1991р. № 2011–XII. URL : <https://cutt.ly/rVjpbKB>

4. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»: науково–практичний коментар / П.П.Богуцький, О.В.Кривенко, А.О.Кривенко, В.Й.Пашинський. Львів : НАСВ, 2019. 254с .